

Nr 44.

Ankom till riksdagens kansli den 8 maj 1923 kl. 11 f. m.

Utlåtande, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående fortsatt befrielse för riksbanken under viss tid från skyldigheten att inlösa av banken utgivna sedlar med guld jämte en i ämnet väckt motion.

I en till riksdagen avlåten, den 3 innevarande maj dagtecknad proposition nr 228, som hänvisats till bankoutskottets förberedande behandling, har Kungl. Maj:t, under åberopande av propositionen bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, föreslagit riksdagen medgiva, att riksbanken må för tiden från och med den 16 maj till och med den 31 juli 1923 vara fritagen från skyldigheten att vid anfordran inlösa av banken utgivna sedlar med guld efter deras lydelse, med rätt dock för riksbanken att, om förhållandena därtill giva anledning, före utgången av nämnda tid återupptaga inlösningsen av bankens sedlar.

Beträffande vad som tidigare förekommit i detta ämne har departementschefen allenast erinrat, att riksbanken alltsedan den 17 mars 1920 varit befriad från skyldigheten att vid anfordran inlösa sina sedlar med guld efter deras lydelse, samt att det i berörda avseende senast lämnade medgivandet skett enligt kungörelse den 23 mars 1923 för tiden till och med den 15 maj 1923.

I skrivelse till Kungl. Maj:t den 26 april 1923 hava nu fullmäktige, meddelas i statsrådsprotokollet, hemställt om ytterligare förlängning av den ifrågavarande rätten till utgången av instundande juli månad.

Fullmäktige anföra härom följande.

»Tiden för riksbankens fritagelse från skyldigheten att inlösa sina sedlar med guld går till ända den 15 instundande maj.

Fullmäktige äro fortfarande av den meningen, att vårt lands återgång till guldmyntfot bör äga rum, så snart sådant utan allt för stor risk kan ske. Tiden härför är emellertid enligt fullmäktiges uppfattning ännu ej kommen. Sedan fullmäktige i skrivelse till Eders Kungl. Maj:t den 22 februari detta år senast begärde förlängning av tiden för ifrågavarande fritagelse, har ingenting inträffat, som varit ägnat att förbättra möjligheterna för en återgång till guldmyntfot. Den politiska och ekonomiska situationen i Europa, från vars beroende intet europeiskt

Bihang till riksdagens protokoll 1923. 8 saml. 39 häft. (Nr 44—45.)

Fullmäktige i riksbanken.

land, och allra minst ett litet land som vårt, kan frigöra sig, är allttjämt i högsta grad osäker.

Det har lyckats att sedan oktober 1922 hålla den svenska kronans värde i paritet med guld och dollar. Detta medför i huvudsak samma fördelar för näringslivet, som en återgång till guldmyntfot skulle medföra. Fullmäktige komma att hädanefter som hittills ägna all omsorg åt guldparitetens upprätthållande. Det synes fullmäktige sannolikt, att man under nuvarande fria förhållanden har bättre utsikter att lyckas härmed, än om man vore bunden vid en av Sverige ensamt i Europa återinförd guldmyntfot. Om trots fullmäktiges bemödanden det mot förmodan skulle visa sig, att guldpariteten icke kan upprätthållas, kommer detta att endast bero på orsaker, som, om guldmyntfoten vore återinförd, skulle hava framtingat dess frångående.

Guldmyntfotens återupprättande skulle således i nuvarande läge enligt fullmäktiges förmenande icke medföra de fördelar för näringslivet, som man på vissa håll synes föreställa sig, men väl föranleda olägenheter och risker, vilkas betydelse nu icke låta sig bedömas. Omfattningen av dessa skulle, även om man bortser från möjligheten av ogynnsamma politiska händelser, kunna föranleda, att den nyinförda guldmyntfoten åter måste upphävas. Om så skedde, skulle stora och gagnlösa förluster uppstå och den svenska valutan hava kommit i ett sämre läge, än om den nuvarande ordningen bibehållits till dess att man med mera trygghet kunnat återgå till guldmyntfot.»

Fullmäktige hava jämväl uttalat, att, om före ovan angivna tidpunkt sådana förändrade förhållanden skulle hava inträtt, att en återgång till guldmyntfot med trygghet kunde försiggå, fullmäktige icke skulle underlåta att utan tidsutdräkt genomföra denna åtgärd.

Av fullmäktige tillika åberopat utdrag av protokoll över ärendets behandling hos fullmäktige har fogats vid ovannämnda statsrådsprotokoll, och anhåller utskottet att i avseende å innehållet i denna bilaga få hänvisa till propositionen.

Fullmäktige i riksgäldskontoret hava i yttrande förklarat sig ej hava något att erinra mot fullmäktiges i riksbanken förevarande framställning.

Departementschefen har för egen del anfört följande:

*Departements-
chefen.*

»Då min företrädare i ämbetet den 2 mars 1923 för Kungl. Maj:t anmälde frågan om befrielse för riksbanken från sedelinlösningsskyldigheten för tiden 1 april—15 maj 1923 (proposition nr 94), framhöll han, att de förhoppningar om en stabilisering av penningvärdet, som knutits till tidigare beslut om suspension av sedelinlösningen, så till vida infriats, som den svenska kronan alltsedan hösten 1922 stått i närheten av eller vid guldpariteten. Jämväl under den tid, som förflutit sedan frågan vid nyssnämnda tillfälle var föremål för Kungl. Maj:ts prövning, har den svenska kronans värde hållits i paritet med guld.

Emellertid har rätt allmänt krav uppställts på en definitiv återgång till den lagstadgade guldmyntfoten. Detta krav bottnar i en önskan att vinna största möjliga säkerhet och säkerhet på lång sikt för att nu, sedan den lagstadgade pariteten mellan den svenska kronan och guldet återställts, denna paritet bibehålles. Det anses, att upprätthållandet av denna paritet nu är allt för mycket beroende av statsingripanden och särskilt riksbankens åtgöranden, för att man i nyss angivna hänseende skall känna sig fullt säkerställd. Vidare framhålles, att den nuvarande tidpunkten är väl lämpad för återgång till guldmyntfot på den grund, att guldets värde är i fallande, varigenom några praktiska olägenheter för näringslivet icke skulle uppstå av en sådan återgång; om däremot guldmyntfotens återinförande uppsköttes, kunde ånyo en stegring av värdet på guld och dollar, åtföljd av en större eller mindre deflationskris, hinna inträda, och det skulle kunna tänkas, att det bleve betydligt svårare att då företaga den ifrågasatta åtgärden samt att i följd härav den svenska kronan åter kunde komma att för längre tid avvika från guldpariteten.

Värdet av dessa skäl bör enligt min mening icke underskattas. Att man utsätter sig för åtminstone någon risk genom att ej nu återinföra guldmyntfoten skall icke förnekas.

Å andra sidan böra emellertid dessa riskmoment icke överskattas. Det förefaller nämligen, som om desamma förlorat i praktisk betydelse, ju längre tiden fortskridit. På sätt förut angivits har så småningom kronans lagstadgade värde i förhållande till guld återställts och därefter under rätt lång tid upprätthållits. Det finnes icke anledning att betvivla riksbanksfullmäktiges nu tillkännagivna avsikt att upprätthålla guldpariteten under alla sådana förhållanden, som icke äro av den natur, att de skulle framtvinga ett övergivande av guldmyntfoten, därest densamma vore återinförd. Överhuvud taget har den uppfattningen allmänt trängt igenom, att det är av största vikt för landet att slutligen få den gamla lagstadgade guldmyntfoten återinförd. Åtgärder eller försummelser, varigenom detta slutmål skulle utan ytterst tvingande skäl på allvar riskeras, måste fördens skull anses uteslutna.

Om således de olägenheter och risker, vilka kunna föranledas av ett uppskov med återupptagande av sedlarnas inlösen med guld efter deras lydelse, icke längre te sig lika betydande som på ett tidigare stadium, så återstår att undersöka, huruvida de svårigheter, som kunna uppstå genom guldmyntfotens återinförande, äro av den vikt, att ett ytterligare uppskov av nyssnämnt slag verkligen är av rådande förhållanden påkallat.

Det torde då icke kunna förnekas, att en viss risk kan tänkas uppstå för att guldpariteten genom exceptionella förhållanden temporärt icke skulle kunna upprätthållas. Det enda land, som för närvarande har guldmyntfot, är Förenta Staterna, i följd varav med Sveriges övergång till guldmyntfot den svenska varuprisnivån i huvudsak torde komma att följa den amerikanska varuprisnivåns växlingar. Det är icke helt uteslutet, att varuprisnivån i Förenta Staterna kan komma att visa sådana växlingar, att Sverige icke utan större olägenhet skulle kunna följa dessa. Till starka växlingar i guldets värde kunna möjligen också nuvarande oroliga politiska förhållanden komma att föra. Om det i ett dylikt läge skulle vara betänkligt att nödgas vidtaga en sådan åtgärd som att avvika från guldpariteten, så måste det givetvis framstå som ännu allvarligare att vidtaga en sådan åtgärd efter det att guldmyntfot återinförts. Även om sådana förhållanden, som nu angivits, för närvarande icke synas sannolika, tala således vissa skäl för att med införandet av en lagstadgad guldmyntfot bör anstå, tills säkrare förutsättningar finnas för en stabilitet i guldets värde. I detta avseende måste särskild betydelse tillmätas införande av guldmyntfot och därmed fri guldmarknad i andra länder än Förenta Staterna.

Det torde icke heller få bortses från att vissa banktekniska svårigheter skulle kunna uppstå genom att nu definitivt återgå till guldmyntfoten.

Då jag i enlighet med vad jag nu anfört anser, att målet för vår valutapolitik — en under alla förhållanden tryggad lagstadgad guldmyntfot — icke äventyras genom att följa riksbanksfullmäktiges av riksgäldsfullmäktige tillstyrkta förslag, anser jag mig kunna lämna det samma min anslutning.»

I samband med Kungl. Maj:ts proposition har utskottet till behandling förehaft en inom andra kammaren av herr *Sköld* väckt motion nr 290, som jämväl blivit till utskottet remitterad och i vilken hemställes om avslag å Kungl. Maj:ts proposition.

Beträffande motiveringen vill utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet.

Frågan om guldmyntfotens återinförande var senast föremål för riksdagens behandling under sistlidna mars månad och utgår den då riksbanken medgivna befrielsen från skyldighet att inlösa sina sedlar med guld den 15 innevarande maj.

Då frågan nu ånyo genom Kungl. Maj:ts förevarande proposition förelagts riksdagen till prövning, har från olika håll uttalats, att tiden

nu vore inne för en definitiv återgång till guldmyntfot. Å andra sidan framhålla fullmäktige i riksbanken, att den politiska och ekonomiska situationen i Europa, från vars beroende intet europeiskt land, och allra minst ett litet land som vårt, kunde frigöra sig, vore alltjämt i högsta grad osäker, varför tiden ännu icke vore kommen för en återgång till guldmyntfot. Fullmäktige erinra om att riksbanken sedan oktober 1922 hållit den svenska kronans värde i paritet med guld och dollar, vilket medfört i huvudsak samma fördelar för näringslivet, som en återgång till guldmyntfot skulle hava gjort.

Enligt utskottets mening är det av största vikt, att vårt land, så snart detta utan allt för stor risk kan ske, återupptager sedlarnas inlösen med guld och att därför inga åtgärder vidtagas, varigenom detta måls förverkligande äventyras eller fördröjes.

Då emellertid utskottet med hänsyn till de osäkra politiska förhållandena i Europa anser sig böra tillstyrka bifall till propositionen, sker detta under förutsättning att fullmäktige i riksbanken i enlighet med sin uttalade avsikt hädanefter som hittills komma att ägna all omsorg åt guldparitetens upprätthållande och att, om trots fullmäktiges bemödanden det mot förmodan skulle visa sig, att guldpariteten icke kan upprätthållas, detta endast skulle kunna bero på orsaker, som, om guldmyntfoten vore återinförd, skulle hava framtingat dess frångående.

I enlighet med denna utskottets uppfattning får utskottet avstyrka bifall till den av herr Sköld i ämnet väckta motionen.

Utskottet hemställer,

att riksdagen, med avslag å förevarande motion II: 290, må bifalla Kungl. Maj:ts ifrågakvarande proposition nr 228.

Stockholm den 8 maj 1923.

På bankoutskottets vägnar:

BERNH. ERIKSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:
av första kammaren: herrar *Gustafsson, Lindley, Walles, Enhörning, Vindahl, Abrahamsson, Bodin* och *Ström*;
av andra kammaren: herrar *Eriksson* i Grängesberg, *Gustafsson* i Örebro, *Borggren, Hamrin, Bäcklund, Lovén, Strindlund* och *Bergström*.

Reservation

av herrar *Vindahl, Hamrin* och *Bäcklund*, vilka yrkat avslag å Kungl. Maj:ts proposition.
